

Міністерство освіти і науки України
Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Педагогічний факультет
Кафедра музичного мистецтва

ДИПЛОМНА РОБОТА МАГІСТРА

**ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ
УЧНІВ В УРОЧНІЙ ТА ПОЗАУРОЧНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ
В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ**

Виконала студентка II курсу,
Групи ММ1-М22,
спеціальності 014 Середня освіта (Музичне мистецтво)
Сорич Діана Миколаївна

Керівник:
Воєвідко Людмила Миколаївна,
кандидат педагогічних наук, доцент

Рецензент:
Печенюк Майя Антонівна,
кандидат педагогічних наук, професор

Кам'янець-Подільський – 2023 р.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1 ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПРОЦЕСУ ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	7
1.1 Теоретичне підґрунтя досліджуваного феномену.....	7
1.2 Шляхи реалізації патріотичного виховання учнів та молоді в Україні.....	20
РОЗДІЛ 2 ПАТРІОТИЧНА СВІДОМІСТЬ ЯК КЛЮЧОВА КОМПОНЕНТА КОНЦЕПЦІЇ НОВОЇ УКРАЇНСЬКОЇ ШКОЛИ.....	38
2.1 Вплив процесу формування патріотичної свідомості учнів в урочний та позаурочний час на становлення їх особистості.....	38
2.2 Особливості формування патріотичної свідомості учнів під час проведення уроків та позаурочної діяльності в мистецькій галузі в Новій українській школі.....	44
РОЗДІЛ 3 ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНА РОБОТА З ФОРМУВАННЯ ПАТРІОТИЧНОЇ СВІДОМОСТІ УЧНІВ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ.....	53
3.1 Констатувальний та формувальний експерименти щодо формування патріотичної свідомості учнів в освітньому процесі НУШ.....	53
3.2 Хід та результати дослідження з формування патріотичної свідомості учнів в урочний та позаурочній діяльності в НУШ.....	70
ВИСНОВКИ.....	82
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	86
ДОДАТКИ.....	93

ВСТУП

У період війни, яку російська федерація розв'язала і веде проти України, виникає нагальна необхідність переосмислення зробленого і здійснення системних заходів, спрямованих на посилення національно-патріотичного виховання дітей та молоді – формування нового українця, що діє на основі національних та європейських цінностей [1].

Формування в учнів Нової української школи патріотизму є концептуальною засадою функціонування сучасних закладів освіти. Патріотичне виховання – самоусвідомлення й національна самоідентифікація українців як гідної самодостатньої європейської нації; утвердження любові до Батьківщини, української мови, культури, історії, традицій; збагачення, й засвоєння учнівством, трансмісії національних, патріотичних і абсолютних цінностей; становлення громадянина-патріота України, готового самовіддано захищати й розбудовувати її як унітарну суверенну незалежну демократичну правову соціальну державу, забезпечувати її національну безпеку й цілісність; знати свої конституційні права й обов'язки, цивілізовано обстоювати їх; сприяти єднанню українського народу, громадянському миру й злагоді в суспільстві.

Патріотизм являє собою одне з найбільш глобальних людських почуттів, закріплених віками і тисячоліттями, є свого роду моральним фундаментом суспільної та державної будівлі, опорою його життєздатності, одним із першочергових умов ефективного функціонування системи соціальних і державних інститутів. Актуальність дослідження зумовлена тим, що сьогодні основним завданням системи національної освіти є створення якісно нової моделі школи гуманітарно-патріотичного спрямування, спроможної виховувати громадянина – патріота України.

Патріотичному вихованню дітей і молоді відводиться першочергове значення у працях корифеїв вітчизняної педагогіки Григорія Ващенка, Олександра Духновича, Івана Огієнка, Софії Русової, Григорія Сковороди, Василя Сухомлинського, Бориса Грінченка, Михайла Драгоманова, Миколи Костомарова, Юрія Липи, Костянтина Ушинського, Івана Франка, Якова Чепіги, Петра Сікорського, Івана Беха та ін. Л. Масол, Н. Миропольська, Г. Назаренко, О. Сухомлинська, Г. Філіпчук обґрунтували зв'язок національно-патріотичного виховання з полікультурним, метою якого є формуванням етики міжетнічних стосунків учнів в закладах загальної середньої освіти. Проблему формування в учнів патріотичних почуттів, національної самосвідомості під час освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти розглядали українські дослідники Н. Бондаренко, Т. Бондаренко, В. Борисов, О. Вишневський, Л. Воевідко, Т. Гавлітіна, С. Горбенко, А. Козир, О. Коркишко, С. Косянчук, В. Кузь, Р. Петронговський, Ю. Руденко, М. Сметанський, М. Стельмахович, Б. Ступарик, О. Стьопіна, С. Чабан-Чайка, К. Чорна та ін.

Метою нашої роботи є теоретичне обґрунтування та практичне дослідження процесу формування патріотичної свідомості учнів в урочній та позаурочній діяльності в мистецькій галузі Нової української школи.

Об'єкт дослідження: процес урочної та позаурочної діяльності учнів в галузі мистецтва в Новій українській школі.

Предмет дослідження: формування патріотичної свідомості учнів в урочній та позаурочній діяльності в Новій українській школі.

Завдання дослідження:

- опрацювати наявні документи, що регламентують національно-патріотичне виховання здобувачів освіти в закладах загальної середньої освіти та в Новій українській школі;
- проаналізувати концепцію Нової української школи на предмет формування патріотичної ідентичності учнів;

- уточнити сутність поняття патріотичної свідомості та екстраполювати даний феномен в освітній процес мистецької галузі в Новій українській школі;
- дослідити процес роботи з патріотичного становлення учнів як особистостей в Новій українській школі.

В магістерському дослідженні ми використовували такі методи:

- теоретичні: аналіз психологічної, педагогічної, філософської, музикознавчої та мистецтвознавчої літератури, що застосовувалася для визначення теоретичних компонент роботи над формуванням патріотичної свідомості учнів Нової української школи;

- емпіричні: спостереження, бесіда, анкетування, опитування, тестування;

- статистичні: кількісний та якісний аналіз методів і математичне опрацювання отриманих даних;

- експериментальні: перевірка дієвості розроблених нами шляхів роботи над формуванням патріотичної свідомості учнів в урочній та позаурочній діяльності в Новій українській школі.

Методологічну і теоретичну основу дослідження складають концептуальні положення філософсько-естетичної, педагогічної, психологічної, музично-педагогічної та мистецтвознавчої науки щодо формування патріотичної свідомості учнів Нової української школи.

Практичне значення роботи. Матеріали магістерського дослідження можуть бути використані здобувачами вищої освіти, які навчаються за освітньо-професійною програмою Середня освіта (Музичне мистецтво), здобувачами вищої освіти галузі знань 01 Освіта / Педагогіка, вчителями мистецтва в освітньому процесі Нової української школи, вчителями мистецтва у їх позаурочній мистецькій діяльності в Новій українській школі та у науково-дослідних дослідженнях.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалася у процесі педагогічної діяльності в ЗЗСО I-III ступенів села Луги, Богданської

сільської ради, Рахівського району, Закарпатської області та шляхом участі у конференціях.

Публікація матеріалів магістерського дослідження: Воевідко Л. М., Сорич Д. М. Розвиток творчих здібностей у процесі формування патріотичної свідомості учнів у Новій українській школі / Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи (на пошану проф. Шинкаренка А. І.) // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 23 жовт. 2023 р. за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої Кам'янець-Подільський – Київ – Херсон – Дніпро – Жешів – Париж : Видавець Ковальчук О. В., 2023. С. 11-14.

Матеріали дослідження обговорювались на конференції студентів, магістрантів та аспірантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка мистецьких спеціальностей педагогічного факультету та на ІХ Міжнародній науково-практичній конференції 23 жовт. 2023 р. «Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи». Було підвищено кваліфікацію шляхом участі у вебінарі «Інновації в мистецькій освіті: теорія та практика», який проводився Кам'янець-Подільським національним університетом імені Івана Огієнка на кафедрі музичного мистецтва з 1 травня до 1 червня 2023 р.

Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (69 джерел) та додатків (8).

ВИСНОВКИ

Патріотизм є системо утворюючим поняттям національної свідомості і самосвідомості народу, яке визначається любов'ю до України, віри у нашу Перемогу над російськими загарбниками, надії на найкраще майбутнє, знаннями історії та культурних надбань й цінностей народу, гордістю за Україну та її славетних синів й дочок та відданістю своїй Батьківщині, готовністю до практичної діяльності на благо України.

Отже, актуальність формування патріотичної свідомості учнів Нової української школи зумовлена тим, що нині основним завданням системи національної освіти є створення якісно нової моделі школи гуманітарно-патріотичного спрямування, спроможної виховувати громадянина – патріота України. Для реалізації накреслених завдань варто створювати найбільш сприятливі педагогічні умови, знаходити оптимальні шляхи, форми, методи і засоби патріотичного виховання молодших школярів.

Патріотична свідомість кожного учня й учениці мають вагоме значення в соціальному і духовному розвитку особистості. Вони виступають як складові елементи світогляду і відношення до рідної країни. Тільки на основі почуттів патріотизму, зміцнюється любов до батьківщини; з'являється почуття відповідальності за її могутність і незалежність, збереження матеріальних і духовних цінностей, розвивається шляхетність і достоїнство особистості. Видатний педагог К. Ушинський вважав, що патріотизм є не тільки важливим завданням виховання, але і його могутнім освітнім засобом. «Як немає людини без самолюбства, – зазначав він, – так немає людини без любові до Батьківщини, і ця любов дає вихованню потрібний ключ до серця людини і могутню опору для боротьби з його дурними природними, особистими, сімейними і родовими нахилами» [51, с. 102].

Таким чином, патріотизм – це інтегративна якість особистості, що дозволяє людині відчувати себе юридично, соціально, морально, політично дієздатним. До головних елементів патріотизму відносяться моральна і правова культура, тобто почуття власної гідності, внутрішня свобода особистості, дисциплінованість, повага, довір'я до інших громадян й до органів влади, здатність виконувати свої обов'язки, гармонійно поєднувати патріотичні почуття з повагою до інших народів. Моральна культура громадянина, патріота базується на національних і загальнолюдських моральних цінностях, а правова – виступає суб'єктивною основою і передумовою існування правової держави, для якої характерна висока ступінь потреби у громадянських якостях особистості. Патріотизм є багатоаспектним поняттям, тобто фундаментальною духовно-моральною якістю, світоглядною і психологічною характеристикою особистості з культурологічними засадами. Такі характеристики патріотизму свідчать про визначальну роль світогляду особистості, на основі якого формується система її ціннісних орієнтацій, поглядів, переконань, усвідомлюється місце у суспільстві, визначаються обов'язок і відповідальність перед співвітчизниками, Батьківщиною.

Також патріотизм – фундаментальна особистісна якість, хоча практичні її прояви нерідко зумовлені державними актами та інститутами. Людина, яка володіє цією якістю пов'язує свою поведінку, все своє життя з інтересами, з долею рідної країни, усвідомлює свою відповідальність перед народом і державою. Висока патріотична свідомість впливає саме з потреби налагодження гармонійних відносин між інтересами особистості й держави.

Тому метою освітнього процесу в Новій українській школі виступає формування патріотизму учнів паралельно з формуванням особистості та інноватора. На сучасному етапі – виховати молодь патріотичною, гуманною, творчою, відповідальною, з інноваційними задатками, з активною життєвою позицією, яка б могла реалізувати себе через актуалізацію таких моральних феноменів, як патріотизм, обов'язок, совість, почуття власної гідності,

працелюбність для потужної модернізації країни після нашої перемоги над російськими загарбниками.

Піл час експериментального дослідження залучення учнів до участі у таких формах уроків як урок-концерт, урок-презентація, урок-виховна година, урок-бесіда, урок-дискурс, урок-екскурсія, урок-фантазія, урок-диспут, урок-круглий стіл та заходів творчого розвитку, таких як: воркшоп, вебінар, квест в царині формування патріотичної свідомості учні експериментального класу отримали вищі показники сформованості патріотичної свідомості. Цілеспрямоване залучення учнів до цієї сфери допоможе виховати в них такі соціально-значущі моральні якості, як взаємодопомога, доброзичливість, толерантність, чуйність, взаємоповага та патріотизм. Кінцевий результат опитування показав, що у 49,5% учнів добре сформована патріотична свідомість і є сподівання, що й надалі буде позитивна динаміка у процесі розвитку патріотичної свідомості, патріотичної ідентифікації, національного становлення особистості. Отже, активізувати процес формування патріотичної свідомості учнів в урочній та позаурочній діяльності в мистецькій галузі Нової української школи можна за рахунок насичення освітнього процесу репертуаром патріотичного характеру, проведенням заходів патріотичного змісту, формування в учнів гордості за свій народ та свою Батьківщину. Систематизована, активна робота з формування патріотичної свідомості має посідати в Новій українській школі чільне місце й відігравати головну роль у формуванні особистості – патріота України.

В експериментальній групі ми провели додаткову роботу у вигляді новітніх форм роботи. Склали програму по формуванню духовної культури школярів на уроках музики за розробленими нами темами. В розроблених нами уроках ми використовували різні методи для більш ефективної роботи у формуванні духовної культури школярів. Після цього був проведений контрольний експеримент у двох групах і результат показав, що там, де застосовувались уроки та заходи з формування патріотичної свідомості учнів (в експериментальній групі), сформованість в учнів патріотичної свідомості

складали більш високий рівень. Результати контрольного експерименту в експериментальній групі такі: високий – 49,5%, достатній – 21,1%, середній – 24,1%, низький – 5,3%; в контрольній групі: високий – 8,1%, достатній – 14,5%, середній – 25,4%, низький – 52%.

Виконане нами магістерське дослідження процесу формування патріотичної свідомості учнів в урочній та позаурочній діяльності в Новій українській школі не вичерпує всіх аспектів розглянутої проблематики та вимагає подальших досліджень.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Концепція Національно-патріотичного виховання в системі освіти України. 2022. Електронний ресурс. URL: <https://nus.org.ua/wp-content/uploads/2022/06/62a0421e24258666156501.pdf>
2. Нова українська школа: концептуальні засади реформування нової української школи. 2016. Електронний ресурс. URL: <https://mon.gov.ua/storage/app/media/zagalna%20serednya/nova-ukrainska-shkola-compressed.pdf>
3. Воевідко Л. М. Підготовка вчителя музичного мистецтва до роботи в Новій українській школі. Педагогічна освіта: теорія і практика: Збірник наукових праць / Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України [гол. ред. Бахмат Н.В.]. Вип. 32 (1–2022). Київ : Міленіум, 2022. С. 218-232.
4. Феномен українського патріотизму. [Електронний ресурс]. URL: http://palm.nash.net.ua/blog/archives/2011/03/entry_126.php.
5. Бушман І.О. Національна свідомість студентства. Науковий вісник : зб. наук. пр. / гол. ред. В. М. Вашкевич. Київ : Вид-во «Гілея», 2016. Вип. 105 (2). С. 297-301.
6. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ : Либідь, 1997. 376 с.
7. Коваль Г. В. Формування патріотизму – важливий чинник соціалізації молоді України на сучасному етапі політичного процесу : дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02; Миколаїв. держ. гуманіт. ун-т ім. П. Могили. Миколаїв, 2007. 208 с.
8. Великий тлумачний словник української мови (з дод. і допов.) / [уклад. і голов. ред. В.Т. Бусел]. Київ : Ірпінь : ВТФ «Перун», 2005. 1728 с.

9. Колодій О. С. Понятійна структура категорії «патріотизм». Житомир : Вісник Житомир. держ. ун-ту, 2010. № 49. С. 71-75.
10. Фіцула М. Педагогіка. Київ : Видавничий центр «Академія», 2002. 528 с.
11. Поніманська Т. І. Дошкільна педагогіка : навчальний посібник. Київ : «Академвидав», 2006. 456 с.
12. Формування патріотичної та громадянської свідомості учнів: теорія і практика : моногр. / Авт. кол.: Александрова О. С., Левітас Ф. Л., Салата О. О., Шепетяк О. М., Матвійчук О. Є., Петрощук Н. Р. та ін. ; [за заг. ред. проф. Левітаса Ф. Л.; наук. ред. Александрової О. С., Салати О. О.]. Київ : Київ. ун-т ім. Б. Грінченка, 2018. 172 с.
13. Акимович Є. О. Філософія тотальності : монографія. 2-ге вид. Одеса : Прес-кур'єр, 2012. 178 с.
14. Бондаренко Н., Косянчук С. Феномен українськомовної компетентності: психодидактика педагогічних технологій у процесі соціалізації і самовизначення особистості. Актуальні проблеми сучасної психодидактики: філософські, психологічні та педагогічні аспекти. Умань: ВПЦ «Візаві», 2018. С. 11-16.
15. Василь Сухомлинський [Текст]: наук. праці / упоряд. та наук. ред. П. Сікорський, Д. Герцюк. Львів : Бадікова Н.О., 2018, 252 с.
16. Звернення Президента Володимира Зеленського до українців і народів світу. 2022. Електронний ресурс. URL: <https://www.president.gov.ua/news/zvernennya-prezidenta-volodimirazelenskogo-do-ukrayinciv-i-73777>
17. Сухомлинський В. О. Вибрані твори : в 5 т. Київ: Рад. шк. Т. 3, 1977. 670 с.
18. Ващенко Г. Виховний ідеал («Записки виховника»). Брюссель; Торонто; Нью-Йорк; Лондон; Мюнхен: Вид-во Центральної Управи Спільки Української Молоді, 1976. 209 с.
19. Русова С. Вибрані педагогічні твори. Київ : Освіта, 2003. 304 с.

20. Воєвідко Л. М. Українські музично-педагогічні традиції у фаховій підготовці здобувачів вищої освіти: монографія. Кам'янець-Подільський : Сисин Я. І. : Абетка, 2019. 204 с.
21. Грушевський М. Ілюстрована історія України. Репринтне відтворення видання. Київ, 1990. 212 с.
22. Колодій О. С. Понятійна структура категорії «патріотизм». Житомир : Вісник Житомир. держ. ун-ту. 2010. № 49. С. 71–75.
23. Сухомлинський В. О. Джерела естетичних почуттів // Вибрані твори: в 5 т. Київ, 1977 – 1980. Т. 3. С. 534-538.
24. Руденко Ю. Ідеологія патріотизму і державотворення як основа духовності учнів. Київ : Рідна школа, 1999. № 6. С. 8-10.
25. Концепція національно-патріотичного виховання молоді. Наказ Міністерства України у справах сім'ї, молоді та спорту, Міністерства оборони України, Міністерства культури і туризму України та Міністерства освіти і науки України від 27 жовтня 2009 року, № 3754/981/538/49. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v3754643-09#Text>
26. Наказ Про затвердження Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді, Заходів щодо реалізації Концепції національно-патріотичного виховання дітей і молоді та методичних рекомендацій щодо національно-патріотичного виховання у загальноосвітніх навчальних закладах від 16.01.2015 р. за № 641. {Із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 1038 від 29.07.2019}. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0641729-15#Text>
27. Концепція національно-патріотичного виховання в системі освіти України. Наказ Міністерства освіти і науки України від 06 червня 2022 року № 527. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0527729-22#n7>
28. Бондаренко Н. В., Косянчук С. В. Національно-патріотичне виховання у контексті сучасних викликів: методичні рекомендації [для вчителів, методистів, авторів програм і підручників, науковців, викладачів, студентів

- закладів професійної й вищої освіти, управлінців, політиків]. Київ: Фенікс, 2022. 64 с.
29. Ігнатенко П. Конституція України – громадянське виховання учнів. Київ : Початкова школа, 1997. №1. С. 2-7.
30. Бех І. Д. Особистісно зорієнтоване виховання: шляхи реалізації. Київ : Рідна школа, 1999. С. 10-13.
31. Руденко Ю. Патріотичне виховання учнів. Київ : Освіта, 2000. 22-29 серп. С. 5.
32. Державна національна програма «Освіта» («Україна XXI століття»). 1996. Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/896-93-%D0%BF#Text>
33. Концепція розвитку громадянської освіти в Україні. 2018. {Із змінами, внесеними згідно з Розпорядженнями КМ № 176-р від 26.02.2020 № 893-р від 08.10.2022} Електронний ресурс. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/710-2018-%D1%80#Text>
34. Концепція національно-патріотичного виховання молоді // Офіційний сайт Міністерства оборони України. 2013. [Електронний ресурс] // URL : <http://www.mil.gov.ua/diyalnist/v%D1%96jskovo-part%D1%96tichna-robota/normativno-pravova-baza-vijskovo-patriotichnogo-vihovannya/konczepczya-naczionalno-patriotichnogo-vihovannya-molodi.html>.
35. Онопрієнко О. Патріотичне виховання як науково-педагогічна проблема: понятійний аспект. Психолого-педагогічні проблеми сільської школи : наук. зб. Умань : РВЦ «Софія», 2007. Вип. 20. С. 149-157.
36. Хапілова В. П. Проблема виховання патріотизму в контексті соціалізації особистості // Матеріали VI Міжнародної науково-практичної конференції з питань патріотичного виховання молоді. «Соціальний розвиток України та патріотичне виховання громадян», 18-19 жовтня 2012 р. Запоріжжя, 2012. С. 449-452.
37. Плачинда С. Сучасний український націоналізм як ідеологія. Літературна Україна. 1992. 23 лип. С. 7.

38. Бондаренко Н. Ідеї українських інтелектуалів як підложжя національно патріотичного виховання. Формування громадянської культури в новій українській школі: традиційні та інноваційні практики. Суми : КЗ Сумський ОШПО, 2022. С. 1-13.
39. Воевідко Л. М. Музична педагогіка: навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ТОВ «Друкарня «Рута», 2022. 240 с.
40. Воевідко Л.М. Компоненти фахової підготовки студентів мистецьких спеціальностей. Педагогічна освіта: теорія і практика. Вип. 18. Кам'янець-Подільський : Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, Національна академія педагогічних наук України, Інститут педагогіки, 2015. С. 326-331.
41. Большакова Н. О. Проектування системи національно-патріотичного виховання в школі. Виховна робота в школі. 2015. Випуск № 12. С. 18-26.
42. Сухомлинський В. О. Моральні заповіді дитинства і юності. Київ : «Рад. школа», 1966. 348 с.
43. Буц І. Досвід патріотичного виховання. Початкова освіта. 2015. Випуск № 7. С. 4-7.
44. Русова С. Нова школа. Вибрані твори. Київ : Освіта, 1996. С. 207-219.
45. Вишневецький О. Український виховний ідеал і національний характер (витоки, деформації і сучасні виклики). Дрогобич : Видавець Святослав Сурма, 2010. 160 с.
46. Воевідко Л. М. Формування педагогічної майстерності у здобувачів вищої освіти шляхом реалізації предметних (фахових) компетентностей / Педагогічна освіта: теорія і практика : Збірник наукових праць. Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка; Інститут педагогіки НАПН України. Вип. 27 (2-2019). Кам'янець-Подільський, 2019. С. 167-174.
47. Воевідко Л. М. Методика музичного виховання. Навчальний посібник. Кам'янець-Подільський : ФОП Сисин Я.І., 2019. 220 с.

48. Воєвідко Л. М., Сорич Д. М. Розвиток творчих здібностей у процесі формування патріотичної свідомості учнів у Новій українській школі / Актуальні проблеми експериментальної психології: досвід та перспективи на пошану проф. Шинкаренка А. І. // Матеріали ІХ Міжнародної науково-практичної конференції 23 жовт. 2023 р. за ред. С. Д. Максименка, Л. А. Онуфрієвої Кам'янець-Подільський – Київ – Херсон – Дніпро – Жешів – Париж : Видавець Ковальчук О. В., 2023. С. 11-14.
49. Звернення Президентки фон дер Ляєн «Про становище Союзу» у 2022 році. Електронний ресурс. URL: https://www.eeas.europa.eu/delegations/ukraine/звернення-президентки-фондер-ляєн-про-становище-союзу-у-2022-році_uk?s=232
50. Григорій Сковорода. Літературні твори. Упорядн. Валерій Шевчук. 2-ге вид. Львів : Видавництво «Апріорі», 2021. 352 с.
51. Ушинський К. Д. Про народність у громадському вихованні. Вибр. педагог. тв.: у 2-х т. Т. 1. Київ, 1983. 432 с.
52. В Дорогу. Пластовий співаник. / Друге видання. Видано заходами КПС Канади. Торонто, 1987. 276 с.
53. Гей, мандрують пластуни. Співаник. / Упорядник та музичний редактор В. М. Подуфалий. Тернопіль, 1992. 62 с.
54. Джерело. Пластовий співаник. / Упорядник ст. пл. Ю. Леськів. Івано-Франківськ, 2001. 187 с.
55. Новацький співаник. / Упорядник пл. сен. Н. Кулинич. Видання друге. Тернопіль, 1992. 96 с.
56. Пісні для новачат. Торонто, 2002. 164 с.
57. Співаник. (додаток до газети тернопільських пластунів «Полум'я») / Гол. ред. ст. пл. М. Окаринський. Тернопіль, 1997. 45 с.
58. Співаник табору «Відморожені пейзажі» / Підбір пісень ст. пл. В. Окаринський, ПМ, ст. пл. А. Гевко, ПМ. Тернопіль, 2004. 31 с.
59. Співаник Золота Булава'1995. / Упорядник пл. сен. О. Куриш, ПС. Тернопіль, 1995. 76 с.

60. Співаник Золота Булава'1999. / Упорядник ст. пл. І. Шумада, «Лілея-НВ», 1999. 55 с.
61. Співаник Золота Булава'2000. / Упорядник ст. пл. Ю. Леськів. «Лілея-НВ», 2000. 79 с.
62. Співаник Золота Булава'2001. / Упорядники пл. сен. Р. Найдено, ПС, З. Удич, ПС. «Лілея-НВ», 2001. 111 с.
63. Співаник Золота Булава'2002. / Упорядники пл. сен. Р. Найдено, ПС. «Лілея-НВ», 2002. 69 с.
64. Співаник Золота Булава'2004. / Упорядники ст. пл. З. Удич, ПС., ст. пл. прих. С. Василик. Івано-Франківськ, 2004. 162 с.
65. Співаник «Лісової Школи». / Уклад. ст. пл. скоб Б. Яцун. Львів, 1995.
66. У мандри: збірник українських пісень для пластової молоді. / Упорядник пл. сен. О. Тарнавська. Вид. 2-ге. Накладом КПС в Австралії. Мельборн-Аделаїда, 1981. 183 с.
67. Акимович Є.О. Філософія тотальності : монографія. 2-ге вид. Одеса : Прес-кур'єр, 2012.
68. Сухомлинська О. Патріотизм як цінність: погляд на історію і сьогодення. Шлях освіти. 2010. № 2.
69. Правдюк О. Стрілецькі пісні в системі жанрів українського пісенного фольклору // Народна творчість та етнографія. 1995. № 2-3.